

DR. FR. ZBAŠNIK:

Bič.

onček je imel lep bič. Njegov oče, ki je hodil po kupčiji daleč po svetu, mu ga je prinesel od nekod. To ni bil tak bič, kakršne imajo navadno otroci: nekoliko vrvce privezane na tanjši konec leskove palice! Kaj še! Bič je bil iz fine vrvce, lepo na kito spleteno, a bičevnik — pristen koprivovec — gladek in gibek, izdelan od strugarja umetnika! Takega biča ni imel noben drug otrok. Tonček se je lahko z njim postavljaj. Pa se je tudi res postavljaj, kar se je dalo! —

Tončkovi vrstniki so zavidljivo zrlji na njegov bič. Najbolj pa je bodel v oči sosedovega Francka, tem bolj, ker se je Tonček s svojim bičem najrajši sukal okolo sosedovih. Pokal je in pokal, najbolj pa takrat, kadar se je Francek prikazal od kake strani. Slutil je, da Francka od njegovega pokanja ušesa bole, in prav zato je še bolj pokal.

Francek bi bil za ves svet rad enkrat počil s Tončkovim bičem. Saj tako lepega biča ni še nikoli imel v roki. Pa se ojunači nekega dne in poprosi Tončka: »Daj, da jaz nekolikokrat počim! Bom videl, kako gre to!«

Tonček pa pomoli v odgovor bič Francku prav pod nos ter ga iznova krepko zavihti, da je še bolj počilo nego po navadi, povrh pa je Francka še ošinilo preko lica, da je na glas zacvilil. Tonček se ni nič zmenil za to, samo malce bolj proti domu se je pomaknil, Francku pa se je zbudilo v prsih nekaj kot sovraštvo do Tončka.

Francek je mislil na maščevanje. Najbolj bi Tončka jezilo, če bi mogel tudi on dobiti tak ali še lepši bič. Poizkušal je nekolikokrat pri materi, če bi se dalo kaj doseči, pa mati je imela za njegove želje gluha ušesa. »Sosedovi Tončku lahko kupujejo take stvari, ker so bogati, pri nas pa za kaj takega ni denarja!«

S tem je bilo opravljeno ...

*

Francek se je od tistega časa nekako ogibal Tončka. Še najlaglje je prenašal, če ni videl ne njega ne njegovega biča. Odpustil mu pa ni bil. Nekoč mu je šinila zlobna misel v glavo: »Če bi mogel dobiti tisti bič v roke in ga ...« Do konca si ni upal izprestiti svoje misli. Čutil je, da se je nekaj grdega spočelo v njegovem srcu. A izkušnjava ga ni izpustila več. Če bi hotelo nanesti tako ... ha, to bi bilo maščevanje! Potem naj bi pa pokal in se postavljaj, ako bi mogel! Čim bolj je Francek razmišljaj, tem bolj je rasla maščevalnost v njem. Na-

posled se ni mogel ločiti nič več od misli, da nekaj stori, s čimer si ohladi jezo, ki jo je imel na Tončka.

In začel je iztikati okolo sosedove hiše, najrajši tedaj, ko ni bilo videti nobenega sosedovih zunaj ali v veži. Nekega dne — bilo je okolo enajstih dopoldne — zapazi, da je stopila Tončkova mati izpred peči v sobo. V veži ni bilo nikogar drugega, a tam na klopi, glej, je ležal lepi Tončkov bič. Francka se je lotil nemir. »Zdaj ali nikoli!« mu je nekaj reklo. »Nikar, nikar!« ga je svaril drug glas. A zmagala je zlobna stran v njem. Skočil je v vežo, potegnil naglo nožek iz žepa in vrezal z njim v lepo izstruženi bičevnik Tončkov. V tistem hipu pa je stopila zopet Tončkova mati v vežo. Francek je ostrmel in ni vedel, kaj naj stori. Šele čez nekaj trenutkov si je opomogel toliko, da je stekel proti domu. Tončkova mati prvi trenutek ni vedela, kaj se je zgodilo. Ko pa je uzrla Tončkov bič, je zakričala za njim: »O ti malopridnež ti! Tak si torej? Sosega, pojdite, pojdite malo sem, da se prepričate, kaj zna vaš sinček!«

Frančkova mati se je res pojavila pri hišnih vratih. »Kaj pa je?« je vprašala in se približala sosedi. Francek pa je zdaj mislil samo na to, kako bi se skrnil. Prvič ga je bilo sram, da se je dal zavesti v tako grdo dejanje, potem pa se je bilo treba izogniti tudi kazni, ki ga je čakala. V tem, ko se je njegova mati s sosedo zgovarjala, je smuknil ob kapu za hišo, stekel v skedenj, splezal po lestvi na oder in se ondi zaril v seno. Čul je, da ga je mati dvakrat, trikrat poklicala, potem pa je bilo vse tiho...

*

Francek je začel premišljati, kaj je storil. Tisti dobri glas, ki ga je poprej svaril, se mu je še vedno oglašal. Očitno mu je, da je zločinec, ker je poškodoval tuj bič. Kesal se je in nekaj bi bil dal, ko bi se ne bilo zgodilo! Saj si ne bo upal nikdar več pogledati Tončkovi materi in Tončku v oči! Ta sramota, ki si jo je nakopal na glavo! Povrh pa še kazen, ki ga zadene! Frančkovi starši so bili strogi, in pričakoval je, da bo neusmiljeno pela šiba. Začel se je tresti že ob sami misli na udarce, ki so ga čakali. Strah pred kaznijo ga je premagal tako, da je pozabil na svoj zločin in na kes, ki se ga je iz početka loteval, ter mislil samo še na to, kako bi kazen odvrnil od sebe ali vsaj dosegel, da bi ne bila prevelika. Vse, kar je vedel o Tončku slabega, je zbral, da bi tako omilil svoje dejanje. Samo če bosta oče in mati hotela poslušati take stvari! Zakaj to je čutil: če je Tonček tudi res bil poreden, zaradi tega on ni še imel pravice, da mu je pokvaril bič. Naposled se je začel tolažiti s tem, da ga oče in mati ne bosta pretepala zaradi Tončka. »Jaz sem vendar naš,« se je domislil, »Tonček pa ni naš, ampak samo sosedov!«

Francku je začelo postajati polagoma v senu dolg čas in strašno vroče mu je bilo. Čuj! Ali ne zvonijo poldne? O joj, kaj bo pa zdaj? Ko se je Francek tekel skrit, ni mislil na to, da bi bilo treba iti opoldne jest. Oh, in štruklji so bili določeni za današnjo južino, ki jih je on tako strašno rad jedel! O zakaj je bežal, zakaj se je skrivil? Morda bi ga bila mati samo malo oštela, pa bi bilo opravljeno. Zdaj pa — če mu pojedjo vse štruklje... Ojoj, ojoj! Kaj mu je bilo tega treba? Naj bi se Tonček postavljaval z bičem, kakor bi bil hotel! Francek je omedleval ob misli na štruklje. Da ga pridejo vsaj klicat, preden začno jesti! Takoj bi šel, če bi mu le požvižgal kdo! Pa ni bilo od nikoder nobenega glasu. Mogoče je mati sestrici in starejšemu bratu rekla, naj ga gresta iskat, pa nalašč nista šla požeruha grda! Oh, štruklji, štruklji! Za vse drugo bi se Francek ne bil mnogo menil! Kaj je storiti? Da bi zdaj zlezal iz sene in se približal, ko baš sede pri južini? Nemogoče! Preveč bi se mu rogali in smejali in naposled bi morda mati še odločila, da za kazen ne dobi štrukljev. Da bi se priplazil baš k jedi kot kak berač, tega Francku ni dopustil ponos. Če ga nočejo poklicati, naj pa sami pojedjo! O kesali se bodo, ako umrje od gladu in ga dobe pozneje mrtvega tukaj gori v senu!... O kako se bodo jckali za njim in kako jim bo žal!...

*

Ura je udarila eno, Francku pa se je zdelo, da je že celo večnost v senu. Nič več ni mogel strpeti. »Pojedli so že,« si je dejal, »in se razšli vsak po svojem opravku. Mati bo zopet sama in z njo se bo dalo še najlaglje pobotati.«

Izril se je iz sene in splezal po lestvi navzdol. Stopil je na tla ter skozi režo opazoval, ni li koga v bližini. Nikogar ni bilo! Vsi so šli že na polje, je pomislil. Mati bo sama doma! Zdaj kaže, da poizkusi! Če bi tudi bilo kaj hudega, materini udarci še najmanj boleli!

Osokolil se je, odrinil vrata in se bližal hiši. Dospel je brez ovire do hišnih vrat. Mati je bila v veži. Globoko je zasopel in prestopil prag.

»Mati, lačen!« je zastokal in onemel. Nobene druge besedice mu ni bilo iz ust. Zrl je v tla in čakal, kdaj začne po njem padati. Toda nič takega se ni zgodilo. Mati mu je postavila skledo z ostanki na stolec, ne da bi bila črhnila kako besedo. Francek se ni mogel načuditi. Nezaupljivo je sedel k skledi in začel jesti. Oči so mu venomer uhajale proti materi, zakaj zdelo se mu je, da se zdaj zdaj okrene proti njemu ter ga začne obdelavati. A ker se mati, kakor je bilo videti, niti zmenila ni zanj, se je naposled pomiril. »Bo pa že tako, kakor sem dejal!« se je tolašil. »Jaz sem vendar naš, Tonček je pa samo sosedov! Kako bi mogla mati Tončku na ljubo meni kaj hudega storiti?«

Hipoma se mu je vrnil ves pogum. Slastno je pojedel, kar mu je bila mati pustila, in ves strah ga je minil, ko je celo nekaj štrukljev postavila predenj. »Oj, ti dobra mamica ti!« je rekel sam pri sebi in nič več ga ni skrbelo. Samo to mu ni hotelo v glavo, da stvari niti ne omenja ne. Ali se ji res vredno ne zdi? ... Ej, čakaj me, Tonček, prihodnjič se še drugače pomeniva! ...

*

Francek je pokrepčan vstal, posegel po klobuk ter premišljaj, kam bi krenil, vsekakor tako kam, da bi se s Tončkom ne srečala. Prenerodno bi mu to bilo. Tudi je bil Tonček močnejši od njega in Bog ve, če bi si sam ne preskrbel zadoščenja.

Francek je hotel baš smukniti tiho skozi vrata, ko zagrmí resni materin glas nad njim: »Kam? ... Počakaj!«

Francek toliko da se ni sesedel. Ej, pa vendar ne pojde vse tako gladko, kot si je on domišljaj! Materina malobesednost mu sploh ni bila nič kaj všeč. Rajši bi bil videl, če bi ga bila pošteno ozmerjala in mu povedala svoje mnenje, potem bi bil vsaj vedel, pri čem je. Nestrpno je čakal, da bi mati še kaj rekla, toda rekla ni nič, pač pa ga prijela za roko in ga potegnila za seboj.

»Kam pa greva, mati?«

»Takoj boš videl!« je bil materin odgovor.

Francek je bil silno radoveden. Da bi ga mati za vse to, kar je naredil, še kam s sabo jemala, kamor je on rad hodil, to se mu je zdelo preneverjetno. Obotavlja se je stopal poleg matere. Še bolj pa se mu je noga ustavila, ko se je zavedel, da so materini koraki namerjeni naravnost proti sosedovim.

»Mati, k sosedovim ne!« je zastokal.

Mati pa je odvrnila: »K sosedovim, k sosedovim!« In še krepkeje ga je potegnila za seboj.

Francek je hočeš nočeš capljaj poleg matere in mahoma sta bila pri sosedovih.

»Ojoj!« je vzdihnil Francek v velikem strahu. Bil je prepričan, da ga mati vpričo Tončka natepe za njegov zločin, morda celo prav s tistim bičevnikom, ki ga je on prerezal. Batine s koprivovcem pa presneto bole! ...

Tonček in njegova mati sta bila doma, ko sta vstopila. Francek si ni upal nikomur pogledati v oči. Trepetal je po vsem životu, ko je pričakoval sodbe. Le plaho je privzdignil časih roke, da bi se prepričal, je li kje pri rokah tisti nesrečni koprivovec, ki naj bi padal po njem. Oh, morda ga bo smel celo Tonček še sam pretepsti z njim! To bi ga še najbolj bolelo! —

Po prvem pozdravu je začela Franckova mati: »Tu sem vam privedla grešnika. Storite z njim, kar hočete!«

Francek bi se bil najrajši materi iztrgal iz rok in pobegnil, toda pretrdno ga je držala. Tončkova mati pa je odgovorila: »Bomo videli, kakšno kazen je zaslužil. Najprej naj pove, zakaj je to storil.«

»Govori!« je sunila mati Francka pod rebra. »Povej, zakaj si narezal bičevnik!«

Francek ni mogel razumeti nemilega ravnanja svoje matere. Po njegovem mnenju bi se bila morala ona zavzeti zanj, ne pa pristati na to, kar je zahtevala Tončkova mati. »Jaz sem vendar naš!« je hotel zaklicati. Preden je to mogel, ga je mati stresla in mu iznova ukazala: »Govori, pravim! Povej, zakaj si to storil?«

Francek pa tedaj v jok! Da bi se moral tako javno izpovedati, ne, to je bilo vendarle preveč!

»Glej, glej, kako je trdovraten,« je pripomnila Tončkova mati. »Kdo bi si bil to mislil? Če te ni bilo sram, da si to storil, te ne sme biti tudi sram, da poveš, zakaj si storil!«

Francek bi se bil rad še nekaj obotavljal, a ko se je ozrl v resni materin obraz, je takoj vedel, da bi mu nič ne pomagalo, ko bi se nadalje ustavljal. Ko ga je torej mati še enkrat pozvala, naj pove, zakaj je poškodoval bičevnik, je zatulil še bolj in sunkoma razlagal: »Zato, ker Tonček ni pustil, da bi bil tudi jaz pokal z bičem!«

»A tako? To, misliš, ti je že dalo pravico, da storiš kaj takega? Ta bi bila lepa, ako bi vsi ljudje delali tako!«

Tončkova mati pa se je obrnila do svojega sinčka in ga vprašala: »Ali mu res nisi dovolil, da bi bil pokal s tvojim bičem?«

»Saj je moj bič!« se je odrezal Tonček.

»Čeprav! Kako srce pa imaš, da ne napraviš svojemu tovarišu majhnega veselja?«

Zdaj je bil tudi Tonček osramočen. Francek pa se je tako opogumil, da je še nadalje pojasnjeval:

»Pa ošnil me je tudi z bičem preko obraza!«

»Ali je res?« vpraša Tončka njegova mati.

»Ah, samo malo! To še besede ni vredno!«

»Tudi malo bi ga ne bil smel! Glej, glej, saj nisi ti nič boljši! Oba sta enaka!«

»Škode ni vaš našemu nobene naredil,« je povzela Frančkova mati, »naš pa jo je vašemu! Zato se spodobi, da naš vašega prosi odpuščanja! ... Prosi Tončka odpuščanja!«

»Oh, tako ponižanje!« si je mislil Francek in iznova se je razjokal. Toda nič ni pomagalo. Mati ni odnehala prej, dokler ni stopil k Tončku, mu ponudil roko in ga zaprosil: »Tonček, ne bodi hud, saj ne bom nikoli več!«

Tonček si je nekoliko pomišljal. Ko pa ga je mati sunila naprej, je pa le segel Francku v roko in mu odvrnil: »Saj nisem nič hud! Bič ni tako jako poškodovan, kakor misliš. Lahko boš še pokal z njim,

če boš hotel.« Skočil je v kot in prinesel bič. Bičevnik je bil na onem mestu, kjer ga je bil Francek narezal, z rdečo nitko povit, tako da je bil zdaj še lepši videti nego prej, škodovala pa mu Frančkova zarezala ni.

»Drugikrat moraš nabrusiti prej pipec, preden se česa takega lotiš!« se je norčevala Tončkova mati. Frančkova pa je opomnila: »Naj le še poizkusi kdaj kaj takega!«

Ko je prišla Frančkova mati domov, je rekla sinčku: »Nasproti Tončkovim je stvar zdaj poravnana, ni pa še poravnana med nama. Poklekni tja v kot in premišljuj, kaj si storil. Osramotil nisi s svojim dejanjem le samega sebe, osramotil si tudi mene! Kaj si bodo mislili ljudje? Nemara, da te jaz tako učim.«

Francek se je zgrudil na kolena, kjer mu je bila velela mati. »Osramotil si s svojim dejanjem tudi menel!« Noben udarec bi ga ne bil mogel tako zadeti, kakor so ga zadele te materine besede. On, ki je tako rad imel svojo mamico, ki se je tako rad ponašal z njo, pa jo je osramotil, jo ponižal v očeh tujih ljudi! Vse huje so mu zdaj tekle solze, a njegov jok je bil tih, ker je prihajal zgolj iz skesanega srca. Kadarkoli je šla mati mimo njega, so se mu ljubeče in koprneče uprle oči vanjo. In ko je naposled sedla k mizi, da bi nekaj šivala, se je s povzdignjenimi rokami obrnil proti njej in vzdiknil:

»Mati, mati, ali sem vam res sramoto delal?«

»Ali misliš mar, da kar tako govorim? Otroci so staršem v čast ali nečast — v čast, če so dobri in pošteni, v nečast, če so zlobni in nepoštenil!«

»O mati! —« Naprej Francek ni mogel. Jok mu je zadušil besedo. Mati ga je nekoliko trenutkov še gledala, potem so se pa tudi njej skalile oči. »Vstani in sem stopi!« mu je zaklicala z mehkim glasom. On je slušal in ihteč se ji je približal. Ko je stal pred njo, mu je mati položila desnico okolo života in ga ljubeče privila k sebi. Nato mu je obrisala solze z obraza in mu velela:

»Pojdi zdaj! Poišči Tončka, pa se lepo skupaj igrata!« —

